

Leg – en menneskerettighed

Arbejdsgrundlag for International Play Association i Danmark 2020

International Play Association i Danmark iværksætter i 2020 et udredningsarbejde med det formål at vurdere om Danmark lever op til Børnekonventionens artikel 31 om børns ret til leg og rekreation.

Det centrale omdrejningspunkt for arbejdet er etableringen af en ekspertgruppe, der skal følge dansk lovgivning og praksis og arbejde for, at myndigheder, uddannelsesinstitutioner, politikere, erhvervsliv, omsorgspersonale, forskere og forældre påtager sig ansvaret for, at børn uhindret kan udøve retten til leg i de former og under de betingelser, Børnekonventionen fastlægger.

Ekspertgruppen skal styrke den indsats for retten til leg, International Play Association har udført nationalt og internationalt siden organisationens grundlæggelse i 1961, som hviler på anerkendelsen af, at leg er grundlæggende for ethvert barns udvikling til et frit, værdigt og lykkeligt menneske, der kan deltage aktivt i og bidrage til et frit, demokratisk samfund.

I samarbejde med International Play Association skal ekspertgruppen virke for at leg anerkendes som en grundlæggende menneskeret for børn på lige fod med retten til tryghed, beskyttelse, uddannelse, og omsorg, sådan som Børnekonventionen fastslår og sådan som FNs Børnekomite har præciseret denne rettighed i General Comment no 17 i 2013, hvori leg defineres som "enhver adfærd, aktivitet eller proces initieret, kontrolleret og styret af børnene selv; leg er absolut frivillig, drevet af iboende motivation, foretages for sin egen skyld og er ikke et middel til et mål."

Etableringen af ekspertgruppen sker på baggrund en række aktuelle tendenser i samfundet som begrænser børns ret til selvinitieret og selvstyret leg, og International Play Association deler de bekymringer, som FNs Børnekomite udtrykker i General Comment no 17: "... komiteen (er) bekymret over den ringe anerkendelse, som staterne giver de rettigheder, der er indeholdt i artikel 31. Ringe anerkendelse af deres betydning i børns liv resulterer i mangel på passende politisk handling, i svag eller ikke-eksisterende lovgivning og i børns usynlighed i national og lokal planlægning. Når staterne handler, sker indsatsen primært i form af strukturerede og organiserede aktiviteter, men lige så vigtigt er behovet for at skabe tid og rum for børn til at deltage i spontan leg, rekreation og kreativitet og at fremme samfundsmæssige holdninger, der understøtter og opmuntrer til sådanne aktiviteter."

I Danmark har vi traditionelt anerkendt børns ret til leg ved at prioritere og beskytte børns fritid og selvbestemmelse højt. Leg er tillige en central del af den seneste bekendtgørelse for dagtilbud. I de senere år har vi imidlertid fået længere skoledag, stærkt fokus på læring i dagtilbud, blandt forældre, politikere og i uddannelsen af pædagoger, samtidig med en lavere prioritering af kulturelle og kunstneriske aktiviteter, der kan befrugte børns leg. Børn i Danmark har fået både fået mindre tid til leg og færre muligheder for inspiration, hvilket står i klar modsætning til Børnekonventionen og anbefalingerne fra FNs Børnekomite, der bl.a. fremhæver, at den leg, børn selv skaber og kontrollerer, er grundlaget for kreative, sociale og intellektuelle evner, som samfundet i stadig højere grad efterspørger.

I sit arbejde vil International Play Association og ekspertgruppen generelt støtte sig til FNs Børnekomites erklæringer i General Comment no. 17 og tage afsæt i dettes påpegning af, at de mange fysiske, sociale, kulturelle og kommercielle forandringer, verden gennemgår, grundlæggende forandrer børns mulighed for selv at initiere og kontrollere deres leg. Børns hverdagsliv er underlagt nye og andre betingelser end tidligere, og det forstærker samfundets forpligtelser til at beskytte retten til leg gennem en bevidst, målrettet og tidssvarende indsats.

Ekspertgruppen skal sammen med International Play Association og andre udvalgte samarbejdspartnere bestræbe sig på skabe et fundament for, at denne indsats kan ske på grundlag af viden om de aktuelle betingelser for den leg, børn selv skaber og kontrollerer, og viden om denne legs betydning for børns udvikling til frie, værdige og lykkelige mennesker, således som betydningen beskrives i General Comment no 17 paragraf 9-13:

”Leg og rekreation er afgørende for børns sundhed og velvære og fremmer udviklingen af kreativitet, fantasi, selvtillid og selvværd samt fysisk, social, kognitiv og følelsesmæssige evner. De bidrager herved til alle aspekter af læring.

Leg og rekreation (...) er af selvstændig værdi for barnet, udelukkende med hensyn til den glæde og fornøjelse, de har. Videnskabelige studier viser, at leg derigennem er en central drivkraft for børns udvikling, og at leg spiller en betydelig rolle i udviklingen af hjernen, især i de første år. Leg og rekreation fremmer børnenes evner til at social inklusion, til at mestre følelser, løse konflikter og træffe valg. Gennem deres engagement i leg og rekreation lærer børn ved at deltage og agere i den virkelighed, de vokser ind i, idet de udforsker og eksperimenterer med nye ideer, roller og erfaringer, hvorved de lærer at forstå og udvikle deres sociale position i verden.

Både leg og rekreation kan finde sted, når børn er alene, sammen med deres kammerater eller med støttende voksne. Børns udvikling kan understøttes af kærlige og omsorgsfulde voksne, når de forholder sig til børn gennem leg. Deltagelse i børns leg giver voksne unik indsigt og forståelse i barnets perspektiver. Deltagelse opbygger respekt mellem generationer, bidrager til effektiv forståelse og kommunikation mellem børn og voksne og giver muligheder for at give vejledning. Børn drager fordel af rekreative aktiviteter, der involverer voksne, herunder frivillig deltagelse i organiseret sport, spil, kunst, kultur (...).

Fordelene formindskes dog, især for udviklingen af kreativitet og sociale evner, hvis voksnes kontrol er så gennemgribende, at det undergraver barnets egen indsats for at organisere og udføre hans eller hendes legeaktiviteter.

Inddragelse i et samfunds kulturelle liv er et vigtigt element i børns følelse af tilhørighed. Børn arver og oplever det kulturelle og kunstneriske liv i deres familie og samfund, og gennem denne proces opdager og skaber de deres egen identitetsfølelse, ligesom de bidrager til at stimulere og fastholde kulturlivet og kunst.

Børn reproducerer, transformerer, skaber og arver kultur gennem deres egne fantasifulde lege, sange, dans, animation, historier, maleri, spil, gadeteater, dukketeater, festivaler m.v. Når de får forståelse for det kulturelle og kunstneriske liv omkring dem fra voksne og jævnaldrende, oversætter og tilpasser de dettes betydning via deres egen generations blik.

Gennem samspil med deres kammerater skaber og arver børn deres eget sprog, lege, hemmelige verdener, fantasier og anden kulturel viden. Børns leg skaber en "barndomskultur" gennem deres leg i skolen og på legepladsen og gennem aktiviteter såsom spil, lege, kulturelle udtryk m.v. Børn er også i front med at bruge

digitale platforme og virtuelle verdener til at etablere nye kommunikationsformer og sociale netværk, hvor igennem nye kulturelle miljøer og kunstneriske former skabes.

Deltagelse i kulturelle og kunstneriske aktiviteter er nødvendige for at opbygge børns forståelse, ikke kun for deres egen kultur, men også for andre kulturer, da det giver muligheder for at udvide deres horisonter og lære af andre kulturelle og kunstneriske traditioner og således bidrage til gensidig forståelse og forståelse af mangfoldighed.

(...) hvile og fritid er lige så vigtig for børns udvikling som ernæring, bolig, sundhedsvæsen og uddannelse.
(...) Børn har brug for fritid, defineret som tid og rum uden forpligtelser, underholdning eller stimuli, som de kan vælge at udfylde så aktivt eller inaktivt, som de ønsker.”

International Play Association og ekspertgruppen vil i samarbejde med andre partnere iværksætte oplysning, formidlingsaktiviteter, høringer, seminarer og konferencer samt initiere forskning, analyser og udviklingsprojekter m.v.

International Play Association i Danmark
Februar 2020